

ACC. NR. 620.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge *Upptecknat av:* E. Gunnar Gustavsson

Härad: Medelstad *Adress:* Möljeryd

Socken: Ronneby *Berättat av*

Uppteckningsår: *Född år* *i*

1

620

Uppteckningen rör Julgranen.

Julgranen började användas under senare hälften av 1800-talet. Dessförinnan voro konstgjorda julträd allmänt i bruk. De förekomma ännu, företrädesvis i stugor, där man av utrymmesskäl ej kan ha gran. Julträdet är till formen ganska varierande, beroende på snickarens fantasi. Jag kan senare lämna fotografi och utförlig beskrivning av ett par äldre julträd om så önskas.

Julträd.

620

Varsel.

På julafton fick man ej sätta jalousier för fönstren. Den, som såg in i rummet, medan man satt vid julbordet, fann den eller de, som skulle dö under året, huvudlösa. Detta synes ha varit en allmänt utbredd föreställning, som jag hört berättas av ett par personer i Tvings och Ronneby socknar.

Tjugondedag-Knut.

Julen ansågs sluta "tjugondedag-Knut"
(den 13 jan.). Byns ungdomar brukade då "kläda ut sig" och gå
från hus till hus och "sopa ut julen." Hur härvid tillgick har
jag ej lyckats erhålla fullständiga upplysningar om.

Nötrim.

Nötrim förekommer fortfarande allmänt.

Det vanligaste är att A. säger: "Udda eller jämnt, lika mång' igen." Om B. gissar rätt, får han nötterna, gissar han fel, måste han lämna samma antal, som A. har i handen. Ett annat är följande: A. "Bo by." - B. "Bo me." - A. "Hur många år?" B. nämner ett antal. Är detta rätt erhåller han nötterna. Gissar han för många, får han lämna A. de, som fattas, och gissar han för litet, får han det antal han gissade men måste i stället ge så många, som A. sedan har kvar i handen. Detta tillämpas även beträffande följande rim: A. "Bo by på slumpen!" - B. "Kärringen låg i skrumpen." - A. "Hur många år?" - I samma stil går detta: Flickan: "Jag har nötter i en stubbe." - Gossen: "Jag vill bli din gubbe." - Flickan: "Hur många år?"

Skriv endast på denna sida!

En motsvarighet härtill är följande:

Gossen: "Jag har nötter i en fjärding." - Flickan: "Jag vill bli din käring." - Gossen: "I hur många år?"

Något liknande är detta: A: "jag har nötter i mina handskar." - B.: "Alla gossar(flickor) äro falska." - A: "Hur många ha varit falska mot dig?"

Mindre allmänt är följande rim:

A: "Nöterinna." - B: "Nötter vill jag vinna." - A: "På vad sätt?" - B: "Bäste vän." - A: "Vem är den?" - B: (t.ex.) "Är det Anna, så är det jämnt." F.ö. på samma sätt som "udda eller jämnt."

A: "Min mor kokte kaffe." - B: "De gjorde min me." - A: "Hur många bönor la' hon på?" B. gissar och erhåller eller lämnar ifrån sig nötter på samma sätt som "Bo by."

A. lägger en hasselnöt under ett finger och knyter handen och säger: "Min so laskade till skogs." - B: "De gjorde min me." - A: "Vilket träd la' hon sej unner?" B. gissar på ett finger och får nöten, om det är rätt, i motsatt fall lägger han dit en nöt o.s.v. tills han gissat rätt.

Av här berörda seder och bruk äro nötrimmen allmänt bekanta och fortfarande i bruk.

620

Blekinge
Mekelstad bel
Romby bn

upps. G. Gustavson
Möljöröd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 6. 6

acc 620

Veckoräkningen

förekommer allmänt och börjar den 6 april.

Fastlagsriset

har använts långfredagen, men är nu sedan många år ur bruk. Hur
det använts kan jag f.n. inte beskriva.

Olekinge
Middskad
Rennaby

Gydas & Gustavson
Stäljeved

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—•••—
g 8.

620

Fiske.

Det har förekommit, att den, som ville ha god fiskelycka, ätit ett stekt hjärta av gädda, som han själv fångat.

När man metar, spottar man alltid på masken, innan man kastar ut reven och säger: "Tvi fläsk och gott napp, stor fisk på denna mask."

Slakt.

Enligt en uppgift bör svinslakt före-
komma, då det är nymåne.

Det anses farligt för havande kvinnor
att närvara vid slakt, enär barnen då kunna få lyte.

Skatter.

För att få makt över en funnen skatt skulle man bete sig på olika sätt för olika skatter. Det berättas om bl.a. två sjöar i Hjortsberga och Ronneby socknar, att i dessa ligger en kopparkittel, fylld med guldmynt. För att ta upp dessa skatter skulle man ha ett par tvillingstutar, och arbetet skulle ske tidigt en morgon strax efter solens uppgång. Männen, som deltog, fingo ej ge ett ljud ifrån sig. Beträffande dessa båda här åsyftade sägner ha emellertid någon manat på stutarna, och så har skatten försvunnit.

I sjön Hörnen, Tvings socken, ligger en kista, av folket kallad Hörnekista, fylld med dyrbarheter. Denna skulle tagas upp på samma sätt som ovannämnda kittlar, men här fick man se ett halmlass, draget av en tupp, och synen var så

komisk, att männen började skratta.

En liknande sägen förekommer även i Ruan, Tvings socken, där emellertid skatten ligger i ett stenrösel. Denna skatt skulle framtagas på samma sätt som förut nämnts och även här yttrade en av männen något, så att skatten försvann. Då syntes draken i gestalt av en orm.

Då man någonstädes såg ett guldglänsande djur av form ungefär som en ödla, ansågs detta utmärka, att en skatt där låg nedgrävd, och djuret i fråga var draken.

/2,12

620

Död.

Då någon var död öppnades spjället för
att själen skulle kunna flyga ut.

Det förekommer ännu allmänt, att den,
som rakat den döde, erhåller den dödes "rakdon".

Gengångare.

Det berättas från Gröngölsmåla i Tvings socken, att en dräng, Kalle, en gång stulit ärter i sin vante. Kalle var å förståndets vägnar klenutrustad och i följd därav folkets driftkuku. Ärtstölden blev känd, tjuven fick namnet Vanta-Kalle, och folk skrämde honom med att länsmannen skulle häkta honom och sätta honom i fängelse, och detta senare ställe beskrev de så drastiskt, att Vanta-Kalle beslöt söka döden hellre än komma dit. Så gick han en dag upp på ett berg, som efter honom blivit kallat Vanta-Kalleberget och hoppade därifrån i den nedanför belägna Hallsjön. Där spökar han ibland - för ett tiotal år sedan sade sig två äldre fullt trovärdiga personer ha sett honom gå tvärs över sjön en dag på försommaren.

1914

620

Stolstöt.

Stolstöt(vagel i ögat) uppkommer, då man vänder en stol med benen i vädret. Det botas så, att en person tar en trebenstol och stöter mot den, som skall behandlas och säger:"Jag stöter, jag stöter." Patienten frågar:"Vad stöter du för?" - "Jag stöter för stolstöt ur ögat i stolen."

Hudlöshet.

Hudlöshet (lyte) hos småbarn botas med
blodet av en skjuten skata.

16 16

620

Skogssnuvan.

Då skogssnuvan har fört en vilse, bör
man vända mössan eller kavajen för att komma på rätt väg igen.

17
17

620

Sjö troll.

I norra delen av Hjortsberga socken ligger sjön Sännen, vari fordomdags sjö troll skulle funnits.

Det berättas, att till den invid sjön belägna gården Tolseboda kom en dag under sensommaren en man och sökte arbete. Han fick hjälpa till med skörden, och då allt var inbärgat skulle han ha sin lön. Han begärde endast att få den lie, han använt, samt att få låna en båt och sade sig nu ha för avsikt att döda trollen i Sännen. Om detta lyckades ville han ha 1000 riksdaler. Man gick in härpå, och mannen gav sig ut på sjön och kastade en hästsko i vattnet. Stålet band trollen, så att de inte kunde flytta sig, och det var en lätt sak att hugga ihjäl dem allesammans med lien, så att hela sjön blev blodröd. Endast en trollkäring undkom. Mannen återvände nu till gården

Skriv endast på denna sida!

fick sin belöning och uppmanade gårdens folk att sätta ut mät,
ty nu skulle man få fisk i sjön. Man erhöll också fisk i överflöd.

Så en dag kom en gammal kvinna till
gården, när fisken rensades och bad att få ett fiskhuvud men blev
nekad. "Då ska ni aldrig mer få så mycket fisk i Sannen", sade
gumman och försvann. Det var den överlevande trollgumman. Sedan
dess har det alltid varit om fisk i Sannen.

78
18
620

79, 19

620

Troll.

Om ett berg i Gammalstorp, Ronneby socken, berättas att där förr fanns troll. En dag skulle en person från en närliggande by gå på bröllop i Gammalstorp och gick vägen, som leder förbi berget. Här såg han två troll stå och samtala utan att märka honom: "Var ä min hatt?" frågade det ena trollet. "Å var ä min?" sporde det andra. "Å var ä min då?" inföll mannen. "Vi ha ingen te' dej utan farfars gamla slokhatt", svarade det ena trollet. "Hit me' den då!" sade mannen och så fick han en svart slokhatt. Han tog denna på sig och gick till bröllopet. Hatten hade den egenskapen att göra sin bärare osynlig och först på tredje dagen, då mannen tog av sig hatten, blev han sedd och välkomnad.

2020

620

Skämthistoria.

Följande historia har upptecknats i
Tvings socken.

Det var en gång en bonde, som skulle resa till staden och sälja en ko. På vägen mötte han trettio rallare. Den förste sade till honom: "Vad ska du ha för den där geten?" - "Du ser väl, att det inte är en get utan en ko", sade bonden. Men allihop rallarna frågade honom, vad han skulle ha för geten, och till slut trodde han själv, att det var en get han hade, och han såldde den till den siste rallaren för 30 riksdaler, och så skulle han (bonden) på köpet bjuda alla trettio rallarna på middag å hotellet, när de kom till staden.

Nu följde alla rallarna bonden till staden, och där bjöd han på middag enligt överenskommelse. När

2 / 21

620

alla hade ätit sig mätta, stego de upp, och bonden slog hatten i bordet och sade: "Tackat å betalt." - "Jaha, de ä de", sade kyparen och bockade sig. Bonden hade nämligen betalt i förskott på hotellet utan att rallarna visste om det, och dessa trodde, att det bara var hatten, som hade sådan verkan. "Vad ska du ha för den där hatten?" frågade de honom. "Ja", sade bonden, "för gammal vänskaps skull, ska ni få den för 10000 riksdaler." - "Hit med den då", sade de, och bonden fick 10000. Så togo rallarna hatten med sig och gick till ett annat hotell och beställde en fin middag. När de ätit så mycket de orkade, slog en av dem hatten i bordet och sade: "Tackat och betalt". - "De ä så faen heller!" sa kyparen, och rallarna voro tvungna att betala hela kalaset. Men var säker på att de voro riktigt rasande på bonden, som lurat dem på hatten, och de lovade, att han skulle få rikligt med smörj, när de träffade honom.

Under tiden hade bonden köpt sig en ny hatt och gått hem till sin gunna. När han talade om, att han sålt kon för 30 riksdaler och gett middag åt trettio personer på köpet, började hon skälla på honom. Då tog han fram de 10000 riksdalerna och talte om, hur han fått dem, och då blev hon god igen.

Men en stund efteråt fingo bonden och gunnan se alla 30 rallarna komma nere på vägen. "Nu", sa bonden, "kommer di o ska slå mej. Nu går ja ut på logen, och när di sen

Skriv endast på denna sida!

22 22

620

frågar efter mej, så säger du, att ja ä död och ligger lik där-
ute, men att di kan väcka opp mej, om di petar på mej tre gånger
med den där käppen, som står där i vrån." Så gick bonden ut, och
strax därefter kommo rallarna och frågade efter honom. Gumman
sa alldeles, som bonden hade sagt till henne, och rallarna togo
käppen och gingo ut på logen. Där låg bonden orörlig. En av ral-
larna petade på honom med käppen. Första gången rörde sig bonden
inte, andra gången rörde han sig lite och tredje gången steg
han opp. Rallarna tyckte, att det var en märkvärdig käpp, och frå-
gade, vad han skulle ha för den. "Tja", sa bonden, "ni kan få den
för 15.000 riksdaler." - "Köss te!" sa rallarna, köpte käppen och
gingo sin väg och glömde alldeles bort, att de kommit för att
ge bonden stryk.

När de gått ett stycke, mötte de en
gubbe. De tyckte, det skulle vara roligt att pröva käppen och
så slog de ihjäl gubben och skulle sätta liv i honom igen.
Men fastän de petade på honom både tre och trettio gånger, hjälpte
det inte. Gubben var och förblev stendöd.

Sen kom länsmannen och tog alla rallar-
na och satte dem på fästning. Då sa de, att när de en gång kom
ut, skulle de ge bonden, så han mindes det. Men hur det blev
sen, vet jag inte.

Skämtsaga.
Gåtor.

sid.
23-25
26

620

Skämtsaga.

Även följande historia är upptecknad i
Tvings socken.

Det var en gång en präst och en klockare,
som skulle gå på bröllop. Prästen frågade klockaren, om det var
långt dit, så att de behövde matsäck, men denne sa, att det var
blott ett litet stycke. Sedan de gått en stund, såg emellertid
prästen att klockaren åt. "Va äter du för något?" frågade prästen.
"Dä ä bara en snigel, som ja hittade här borta", sa klockaren.
"Leta opp en till mej också!" Prästen fick en snigel och åt opp
den. Klockaren hade emellertid en gås oplockad med prästen. Han
visste, att det var långt till bröllopgården och hade själv
tagit mat med, och det var av den han åt. När klockaren om en
stund åt igen, sa han, att det var en padda, han hittat, och

2724

620

så letade han upp en till prästen, som denne satte i sig. Ännu en gång åt klockaren och sa denna gången, att det var en orm. Prästen fick också en orm och åt upp den.

Så kom de fram till bröllopgården. Prästen var då smutsig om händerna av vad han ätit och frågade klockaren, om denne kunde skaffa något tvättvatten. Klockaren visade på en tjärtunna, och prästen doppade ned händerna där. Nu ville han ha något att torka sig på, och klockaren rev sönder en kudde. Fjädrarna fastnade vid händerna, och då prästen skulle gå in, måste han ha händerna i byxfickorna,

När de sedan skulle äta, kunde prästen ej visa sina händer. Han hade dem i fickorna hela tiden och sa, att han inte var hungrig, fast han i själva verket var nära att svälta ihjäl. På kvällen när de skulle lägga sig, bad han emellertid klockaren, att denne skulle bära till honom ett fat rågmjölsgröt, sedan det blivit mörkt, och för att hitta vägen, band han ett snöre vid sängen. Klockaren gjorde så och bad prästen, att han, när han själv ätit sig mätt, skulle bära fatet till honom, klockaren, så att han också fick äta, och han skulle binda ett snöre till sin säng. Men klockaren band i stället snöret vid brudparets säng, och då prästen, efter att ha ätit sig mätt, följde snöret, kom han dit med grötfatet. Bruden hade kastat av sig täcket och fes just i detsamma. "Blås inte," sa prästen, "gröten ä inte varm."

Men bruden fes en gång till. "Hör du inte jag säger, att gröten inte ä varm! Om du blåser en gång till, så får du gröten mitt i synen!" Och då bruden gjorde så, slängde han mjölgröten i sängen. Då på morgonen brudens far kom och fick se det, sade han: "Va i Herrans namn har du gjort i natt, barn?"

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25 25

620

26₂₆

620

Gåtor

har jag en del uppteckningar av men kan f.n. ej erinra mig dem
i fullständigt skick. Jag skall senare insända dem om så önskas.

ACC. NR. 620.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge *Upptecknat av:* E. Gunnar Gustavsson
Härad: Medelstads *Adress:* Möljeryd
Socken: Eringsboda *Berättat av:* Skräddare Aug. Abramsson
Gröngölsmåla, Tvings s:n
Uppteckningsår: *Född år* *i*

22
27

620

Uppteckningen rör Skatter.

Beträffande skatter anser man allmänt, att dessa vaktas av en drake. Jag har hört berättas av en 70-årig skräddare August Abramsson i Gröngölsmåla, Tvings socken, att han, då han gick i skola i en by i Eringsboda socken, tillsammans med en kamrat skulle hämta vatten i en närbelägen källa. Denna var emellertid alldeles full med löv, och pojkarne fingo en del sådana med i vattenspannen. Uppkomna till skolan befanns "löven" vara guldmynt. Skolläraren gick då tillsammans med alla skolbarnen bort till källan, men vattnet i denna var nu klart och i stället fingo de se draken, som vaktade skatten. Beskrivningen på draken kan jag f.n. inte erinra mig, men kan meddela den senare om så önskas.

ACC. NR. 620.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge Upptecknat av: E. Gunnar Gustavsson
Härad: Medelstads Adress: Möljeryd.
Socken: Ronneby Berättat av: Lärarinnan Fredrika Lindquist.
Uppteckningsår: Möljeryd, Ronneby landsförs.
Född år i

28 28

620

Uppteckningen rör Skämtsaga.

Lärarinnan Fredrika Lindquist (75 år), Möljeryd, Ronneby landsf. har berättat följande historia, som hon säger sig ha hört av sin far.

Det var en man, som varit borta under många år och under tiden låtit hustrun vara hemma och sköta gården. Då han kom hem, ville han pröva hustrun, om hon varit trogen och tog fördenskull en kamrat med sig, bad honom gömma sig på höslindret och instruerade honom. Mannen gick så in till hustrun, och då hon inom kort gick ut att syssla i ladugården, följde han henne. "Nå", sa han då de kommit in i fähuset, "har du varit mig riktigt trogen alla dessa år?" - "Ja, då," bedyrade hustrun. - "Har du inte brutit en enda gång?" Hustrun hann inte svara för-
än en sjungande röst hördes över deras huvuden: "En gång!" - "Ja, där hör du", sa mannen, "att de därovan känna till, att du varit

Skriv endast på denna sida!

~~29~~ 29

620

otrogen!" - "Ja, men det har varit bara en enda gång." - "Två gånger," sjöng rösten. - "Där hör du! Erkänn nu!" sade mannen.

"Ja, men mer än två gånger, har det då inte varit," bedyrade hustrun. - "Tre gånger", hördes den sjungande rösten. - "Nej, du där-
oppe, nu ljuger du allt", sa hustrun och knöt handen mot taket.
"Det har inte varit mer än två gånger!"

620